

DANIJOS LIETUVIAI LAUKIA PRABANGOS

Danijos lietuviai nekantriai laukia knygos spektaklio pagal pirmojo Nepriklausomos Lietuvos ambasadoriaus Danijoje Jurgio Savickio kūrybą. Pjesę „Prabangos“ sukūrė „Knygos teatras“, populiarinantis lietuvių literatūrą. Šiomet sukanka 125 metai, kai gimė J. Savickis – intelektualas, poliglotas, modernių pažiūrių aristokratas, to meto inteligentijoje išsisiskyręs elegancija, o literatūroje – humoro jausmu ir temų novatoriškumu. Kelionės, meilės aistros, saloninės intrigos ir jokio kaimietiško – toks buvo diplomato kūrybinis kelias.

Savickis svajėjo apie „daniškesnę“ Lietuvą

Rašytoją galime laikyti šiandienos lietuvio – europiečio, laisvo ir atviro pasaulio gyventojų, pirmtaku. J. Savickis, Danijoje dirbęs Nepriklausomos Lietuvos diplomatu, pirmąsias savo knygas parašė ne lietuviškai, o daniškai. Iki šiol septyniose Danijos bibliotekose saugomos jo knygos.

Į Daniją J. Savickis pirmą kartą atvyko jaunas – vos 25-erių, rūpintis vokiečių užnugaryje atsidūrusiais lietuviais (išsiuntė lietuvių pabėgėlių globos organizacijos). Vėliau, kuriantis Lietuvos valstybei, jis tapo šios diplomatiniu

atstovu Skandinavijos šalyse ir tarnyboje su pertraukomis išbuvo iki 1938 m. Šiandien skaitant jo atsiminimus apie Daniją neapleidžia nuostaba – J. Savickis Danijos kultūroje pastebėjo būtent tai, ką ir šiandien pastebi čia atvykusieji. Nors nuo J. Savickio „Kelionės“ (išleista 1938 m., bet keliauta maždaug 1920 m.) parašytos prieš beveik šimtą metų, jos tiktų ir šiemetiniam turistiniam leidiniui apie Daniją.

Kai kurie skirtumai tarp Lietuvos ir Danijos, kuriuos tada išvelgė J. Savickis, deja, išliko ir šandiej. „Danijos aplankyti“ – J. Savickio kelionės sausuma, per Vokietiją, apybraiža. Tik įvažiuavęs į Saksoniją, jis pastebi linksmus, „gerų nervų“ pasieniečius. Pagaliau Danija – „tylios poezijos šalis“. Labiausiai rašytojas žavisi tvarka ir skoningumu, patogumu. Net savotišką standartą apibrėžia: „Nei muselės, nei dulkės. Visur tik blizga. Švaru. Daniška“. Visame tekste daug užuominų į „daniškumą“. Visų pirma – tai jaukumas: „Koketiški namuliai raudonų čerpių stogais. Kaip kokie maži ir saldūs pipiriukai“. Antra – turtas, gerai tvarkomas ūkis: „Kiek čia turto visur. Pirmiausia mano rūpimieji keliai. Visur jie tokie platūs. Puikūs ir meksfaltuoti. <...> Vištoms pašiūrės – kaip tikros fermos ar teniso halės“. Pagarba vaikams: „Vaikas Danijoje – tai viskas“. Mandagumas, pakantumas, kurio trūkumą autorius čia pat prikiša lietuviams: „Du žmonės – nelemto įvykio šoferiai – eina gerai asfaltuotais danų keliais. Jie *net* šnekučiuojasi ir stengiasi išsiaiškinti tokį nemalonų atsitikimą ir katastrofos priežastį. Jie nusiminę, tiesa. Bet jie abu – tylūs <...> Pagal lietuvišką ritualą scena turėtų vykti truputį kitaip“. Geras skonis, stilius: „Nieko nežinodamas, aš privažiuoju gramėzdišką akmenų krūvą, kažkokį didelį bokštą iš akmenų, visai netikėtai išaugusį mažame pakeliui eglynėlyje <...> Tai jau antrasis paminklas. Vargu danai galėję būtų nulipdyti TOKĮ paminklą, pamanau patylomis sau“. Tolerancija, toliaregiškumas – nes danų Vyriausybė leidžia vokiečių jaunimui kartą per metus Danijos teritorijoje švęsti vokišką šventę, net vokišką vėliavą iškelti. Geranoriškumas: „Bevažiuojant Danijoje visur atrodo taip skaistu. Ir žmonės visur atrodo tokie prielankūs <...> Ar prašytum vandens. Cigaro. Kavos. Žvilgsnio.

Visos šios prekės ir patiekalai suteikiami su ob

Po trisdešimties metų nuo diplomato karjeros pradžios, 1946-aisiais, vėl lankydamasis Danijoje, J. Savickis, regis, ją tebemato kaip ir jaunystėje. Nerūdijanti meilė. Kolegai A. Vaičiulaičiui į JAV skrieja vėl jauno, atsiminimų užplūsto J. Savickio laiškas. Vis tos pačios svetingos šypsenos, net arkliai – nesibaidantys, nupenėti kaip lepečkos. „Jaučiuosi čia lyg rojui. Prižadu pats sau, kai grįšiu kada Lietuvon ir būsiu nuosavame ūkyje, – jį tvarkyti sulig danišku skoniu ir nešiukšlinti“. Pasak J. Savickio, viską, kas „nepatogu, nenatūralu, išpūsta ar pigus architektonišas efektas, danas vadina „Hollywood“.

Kelionė laiku – spektaklyje „Prabangos“

Sovietmečio kartai J. Savickio kūryba mažai žinoma, nes ji buvo uždrausta. Šiandien ji įtraukta į privalomos literatūros sąrašus. Novelės, pagal kurias sukurtas spektaklis „Prabangos“, apima meilės, ištikimybės, gedulo, luomų atskirties temas. Per ironiją, net cinizmą atskleidžiami žmogiškosios prigimties juoduliai: kvailybė, egoizmas, godumas, gašlumas, tuščiagarbystė. Siužetų atomazga sunkiai nuspėjama, kuo galės pasimėgauti ir spektaklio „Prabangos“ žiūrovai.

Savickio kūrybos erdvė – salonai, juose besisukiojantys puošnūs ponaičiai ir dailios damos, alpėjančios į prikėpintas nosinaites, nuobodžiaujančios ir besiilginčios audringos meilės bei kraują kaitinančio flirto. Tragikomedijos

veikėjai yra trys vėlės, kurios įstrigo laike. Jų tikslas – pakeisti materiją, išėiti iš tos, kurioje yra dabar ir kurioje nieko nebejaučia. Vėlės pasitenkina, prajunka vieninteliu būdu – prisimindamos senas istorijas iš praėjusio gyvenimo. Prisiminimams atgyjant, artėja suvokimas, jog didžioji gyvenimo paslaptis ir prabanga yra patirti: gyvenimą, mirtį, meilę.

Spektaklį pastatęs „Knygos teatras“ įkurtas 2012 metais. Pirmasis trupės į sceną perkeltas veikalas – Vinco Mykolaičio-Putino „Altorių šešėly“. Prabangos“ – antrasis teatro kūrinys. Spektaklių skiriamasis bruožas – pastanga sugrįžti prie teatro ištakų, kurios yra tekstas, žodis. Žiūrovui spektaklio daromas įspūdis – tarsi jis būtų perskaitęs knygą.

Spektakliams rodyti ieškoma neįprastų vietų. Dažnai sau sceną perkeltine prasme teatras randa dvaruose, koplyčiose, muziejuose, vilose – ieškoma turinį, tekstą, autorių geriausiai perteikiančių erdvių. „O tai reiškia, jog mums, aktoriams, niekuomet nebūna patogiu. Turime nuolat ieškoti naujų sprendimų, kaip spektaklį pritaikyti vis kitokioms erdvėms, kuriose dažnai nebūna net scenos, – apie kiekvieno spektaklio metu provokuojamą, patiriamą iššūkį sako Redita Dominaitytė, „Knygos teatro“ vadovė ir aktorė. – Dėl šios priežasties tas pats spektaklis kas kartą yra kitoks, jis nesustabarėja, neišsikvepia ir lieka tikras, gyvas“. Spektaklio režisierius – Alius Veverskis.

„Knygos teatro“ specifika – aktorius atsiduria labai arti žiūrovo, todėl didžiulis dėmesys skiriamas kostiumams, aksesuarams, grimui. Teatro išskirtinumas – naudojami pagal senovines receptūras kuriami kvapai, kas suteikia spektakliui dar stipresnės įtaigos.

Spektaklis bus rodomas lapkričio 7 d. [Vejlėje](#) ir 8 d. [Kopenhagoje](#).

Kristina Čepukaitytė-Nielsen